

Universitätsbibliothek Paderborn

Speculu[m] officii misse expositorium

Johannes <de Lambsheim>

Heidelberg, 1495.06.29

Prima pars misse vocatur preparatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30862

3 quibus fuit induitus passionis tpe. Nā
calcei sacerdotis designat xpī hūanitatē
2. 2. H̄limerale velamē oculoꝝ. Alba vestē
longā in q̄ derisus fuit ab herode. Lin⁹
gulū flagellū, mānūlū funē stola ligaz
men q̄ fuit ligat ad columnā. casula pur
pureū vestimentū. debitis lat⁹ patebit in
alia expōsitōe. **T**ropologice ad sacerdo
tes mēbra xpī significat. vt moraliter et
spūaliter informemur. Amic⁹ spem si
gnificat de supnis et mētis in dēu eleua
tionē. Alba p̄ leuerantia. hāc induēs or
nate p̄ponit in signū q̄ vita sacerdotis des
bet esse honesta. qua alios doceat vita et
exempl⁹. Zōna significat timorē q̄ phibet
desuere in peccatū. Mānūlū fortit⁹
dīnē fcat in aduersis. Stola mortifica
tionē carnis. duo brachia ei⁹ tēperantia
et prudentia significat. Lāsula fcat p̄fes
ctionē charitatis. Corona clericor⁹ q̄ ro
tunda est in capite. rep̄sentat. qz ipi mī
nistri sūr dei q̄ fine caret et p̄ncipio. Sa
cerdos celebrās xp̄m rep̄sentat. Diaco
nus cū subdiacono apl̄os et lxxij. discipu
los xp̄i. Leroferarij leges et prophetas.
Armatus itaq̄ sacerdos hoc mō ad al
tare. i. xp̄m accedit. ubi trib⁹ alijs se mu
nit armis vt aptior sit. Primo p̄fessione.
vt sit mūndus. ibi. cōfiteoz. Scđo rōne.
vt sit deuotus. cū dicit. Aufer a me dñē.
Tercio crucis imp̄ssione. Ut Ezech.
ix. Sup quē videris signū thau ne occi
das. Post hoc accedit ad altare. et oscula
tur illud. qđ significat p̄unctionē dei cū
ecclesia p̄ dilectionē. et qz ipē sacerdos ex
charitate vult p̄ alijs sacrificiū offerre. al
tare ecclesiā significat. duo cornua eius
dyas gentes.

Consisse officiū dñi id sit in sex partes principales

A Iso ordine numero et rep̄sen
tarōe sacrarū vestū. et quo ad
altare est accedendū. nūc dicē

dūmerit de missa et ipsius expositione.
Officiū missæ sex habet partes prin
cipales. quarū prima vocat p̄paratio et
durat ab introitu vsc⁹ ad eplām. Scđa
dr̄ instructio q̄ finit in offertorio. Tertia
dicit oblatio que durat vsc⁹. Te igitur.
Quarta appellaç̄ cōsacratio. q̄ extendit se
vsc⁹ ad orationē dñicam. Quinta pars
missæ dr̄ sacri p̄ceptio. q̄ durat a paterno
ster vsc⁹ ad cōmunionē. Sexta vocatur
gratiaç̄ actio. et durat vsc⁹ ad finē missæ
Dissimil dñs nr̄iesus summ⁹ sacer
dos fī in ordinē melchisēdech p̄im⁹ insti
tuit. qñ in vltia cena panē et vīnū in cor
pus et sanguīnē suū trāsimutauit. dices.
hoc est corp⁹ mēu r̄c. **T**etra oīa q̄ i mil
sa dicunt: diuersis tpi⁹ a diuersis san
ctis sunt addita; put xp̄iane religiōis cul
tu crescēte vīla ut decēti p̄uenire. **D**is
sa appellaç̄ hoc nōle. primo rōne angeloz
q̄ ibi mittunt. Scđo rōne filij dei q̄ nos
bis a p̄re mittit. Tercio rōne mediatoris
dei. i. sacerdos. p̄ quē vota mittim⁹ deo
et p̄ces. **S**acram dicit sacrās mente vel
sacrū secretū. Dicit aliquā cōcio. qz nobis
dēu et nos deo facit cōmune. Dicit ho
sta qz p̄ euīvincimus hostes. Dicit etiā
eucharistia. i. bona gratia.

Prima pars missæ voca tur p̄paratio.

Prima ps missæ p̄paratio dicit
quattuor in se cōtinet capitula.
1. lex. introitū. kyrieleison. gloria
in excelsis. et collecta. Per hec quatuor de
signant q̄bus se debet xp̄ifideles adoroz
et deuotā missæ auditionē p̄parare. Prī
mo cū mentis deuotōe hoc rep̄sentat ins
troit⁹. Scđo cū mētis humiliatiōe. hoc
insinuat kyrieleison. Tercio cū mētis
erectōe. hoc fcat gloria in excelsis. Quarto
cum imperandi et orandi intentōe. hoc
significat collecta. **I**ntroitus cuius can
tus grauior est. significat clamore patru

ante legē xpī aduentū expectantū. Ver
sus cuius cantus planior est et clarior. si
glorificat desideriū p̄pheraꝝ sub lege. Glo
ria patrī repūt̄ exultationē patrū noui
testamēti. Et an̄ legē occultā sanctā tri
nitatē: iā manifeste glorificatā. et qz tota
trinitas opata est xpī incarnatōz. Introit
us dicit̄ bis. in laudē dñiū et humane
nature q̄ fuerūt in xpō. **Tropologice** et
moraliter introitus significat boni opis
inchoationē. q̄ aut̄ duplicat̄ hoc fecit q̄
in iusta incep̄tō debem⁹ declinare a mā
lo et facere bonū. Dicit̄ ideo introit⁹. qz
tūc sacerdos intrat de ede sacrificatur⁹.
Et rep̄nit̄ q̄ xps carne assumpta p̄ces
sit ex castimo virginis alio. Hugo dicit̄ q̄
introit⁹ significat vaticinia p̄phera
rum et desideria patrū desiderantū chri
stum incarnandū.

De kyrieleison.

Secūdo disponit̄ populus ad orōz p̄
missio dei inuocationē et sui humiliatio
nē. hoc kyrieleison rep̄sentat. qz kyrie:
grece latine sonat. dñe miserere nob̄. Lau
dat q̄ p̄pe et inuocat sanctā trinitatē tripli
cando kyrieleison. Dicit̄ em̄ ter kyrie. in
laudē dei pris: ter xpeleison: in gloriā filij
ter kyrie. in honore spūsancti. Dicit̄ no
nies. ppter. ix. choros angeloz. qz ab eis
pregi. et ip̄is gl̄iḡ i gloria petim⁹. Uel
dicit̄ nonies p̄tra nouē genera peccator̄
originalē veniale et mortale q̄d in septem
sp̄es diuidit̄. **Tropologice** q̄ kyrieleis
on nouē vicib⁹ variat̄. Ecce missio dei
inuocationē qua nouē modis indigem⁹.
Primo trib⁹ modis q̄tū ad peccator̄ re
missionē. q̄ ppter auim⁹ corde ore et ope.
Secl̄o trib⁹ modis q̄tū ad triplicē gr̄e
collationē. sc̄ fidei. spei. et charitatis. Ter
cio trib⁹ modis q̄tū ad triplicē glorifica
tionē. q̄ gaudebimus sup nos in deo. et
intra nos de nobis. et extra nos de p̄prio.
Kyrieleison magne dñ ec efficacie. qz cū
hoc beat⁹ Basili⁹ clamasset. porte ecclie

Pap̄ien. apte sūt. **Tropologice**. qz recogno
scimus nos peccasse p̄tra patrē p̄ omnis
potentia. cōtra filiū p̄ ignorantia. cōtra
spiritū sanctū malignitate. Interpretat̄
em̄ lyrie. i. dñe. cl. deus. leis. miserere. on
nobis. id est. o dñe de⁹ miserere nobis.

De gloria in excelsis

Ex recognitōe infirmitatis p̄prie. et
misericordie dei inuocationē. pertinet bo
mo ad spirituale exultationē dicēs. Glo
ria i excelsis deo. qd canticū est angelicū
plaude et gratiarū actōe in xpī nativita
te decantatū. Hoc sacerdos in medio al
taris dicit̄. qz tps mediator dei est et bo
minū. et qz p̄ ei⁹ mediationē deo pacifi
cat̄ sum⁹. Dicit̄ versus orientē. qz i ori
ente xps est nat⁹. In hoc hymno nota
spes ecclie. qz cū angelis se sperat̄ ca
nere. vñ iam illoꝝ canticū assumit. Dici
tur ergo in festis. qz festa celeste gloriā et
patriā rep̄nit̄. Nō aut̄ dñ in officiis lu
ctuosis. qz p̄scentē miseriā designat̄.

De collecta.

Ante collectā. i. orationē. vertit se sa
cerdos ad populū ip̄m salutando dicēs.
Dominus vobiscū p̄mittens. vt popu
lum reddat attentū. vt mens eius ad de
um dirigatur. Et est sensus. Dñs p̄ces
vestras exaudiat. gratia sua confiat̄. et
premia eterna vobis tribuat. Et respon
det populus dñ. Et cum spiritu tuo sup
sit. vt nobis et tibi salutaria valeas impe
trare. Uel sic. Dominus sit in ore tuo et
in corde tuo. Populus septē vicibus salu
tatur in missa. vt exclusis septē vicib⁹ ca
pitib⁹ gratia spiritu sancti accipiat̄ se
priorem̄. Et quia populus ad exaudī
cōuenit cū intentione impetrādi. Ideo
statim sequitur collecta. cui p̄mittit sa
cerdos exhortationē dicens. Oremus. oratio
rohamus
id est orate omnes vt quod primum fa
cilius impetremus. Et statim sequitur
oratio. vt dominus aperiat corda audienc

a 17

5 tium ad instructionem percipienda. et ad
digne sacramentum suscipiendum.

Oratio ipsa collecta vocat. q; in ipsa petita populi colligit. Uel d; sup p;lm colle-
ctuor. Collectedicunt in numero impa-
ri. yna. tres. q;ng. vel septem. q; diuine g;so-
ne sunt numero impares. Una repitata si
dei unitate. Tres mysteriū sc̄e trinitatis.
Quinq; vulnera xp̄i quina. Septem sp̄s
ritus sancti septem dona. Collecta d; erren-
sis manib;. Fcat q; ip̄s exesus fuit i atra
crucis. In n̄ patre orabat p crucifixori po-
pulo. Dicit in pte alteris ad in-
nuendū q; sp̄ualia principiū et eterna p-
dexterā signata sunt petēda. Cōcludit.
Per dñm no. i.e. xp̄m. q; ip̄e dicit in euā
gelio. Quicq; dpterit in noī meo fū
et vobis. Per oīa secula sc̄loz. valet tm̄
sicut p oīa tpa. Amē si referit ad orōem.
Tūc sonat idē q; fiat. Si vero ad fine con-
lusionis tūc valet tm̄ sicut. verū est.

Secunda pars misse di- citur instructio.

1 Octa in prima pte de populi ppa-
ratōe. nūc eit dicendū i hac pte
secunda de ip̄i populi instructōe
q; incipit ab ep̄la in q; populus doceſ de
dei mādatis. Et diuidit in sex. Primo
in mīsteriale informationē. de q; in ep̄la
Sc̄e in penitentiale operationē. d; qua
agis in grā. Tercio in salutare lamē-
tationē. et h; in tractu Quarto in exultatio-
ne spiritualē. et hāc ex p̄mit alla. Quin-
to in principalē instructionē. de q; in euā
gelio. Sexto in speciale fidei instructōz.
de qua agis in simbolo. Rō pmissōz fm̄
Innocen. est. q; ep̄la designat p̄cursoris
officiū. q; xp̄m pdicando et morēdo pue-
nit. Brādale ip̄ius penitentiā fcat. quā
fecit et altos docuit. Alla fcat gaudium in
q; post pactā p̄iam. pcedit. Post iohā-
nis pdicationē sequit xp̄i pdicatio in euā
angelio. et ip̄ius fides cōtinetur clarius
in simbolo.

De ep̄stola.

Oratione finita: d; ep̄stola. q; signif-
cat doctrinā ap̄loz. vel fcat doctrinā p̄-
cursoris dñi. Et elegāter illā p̄cedit orō
q; Luē x. dicit. Rogate dñm messis ut
mittat oparios in messem suā. Ep̄la d;
ab ep̄l. i. supra. et stolō missio. q; supra
missio vel sup̄aerogatio. sup̄ legē et euā
geliū. q; reple sunt declaratoes coꝝ q; di-
cuntur in euāngelijs et lege. Ep̄stola p̄-
cedit euāngeliū sicut lex euāngeliū. et io-
hannes xp̄m. Lanta autē in medio cho-
ri. significat xp̄m in medio doctoz. Ad
orientē. q; lex et p̄phetia ad christū sūt or-
dinata. Uel q; populus amplioris indi-
get intelligentielumīne Sacerdos ract
sub diacono ep̄stolā legente. q; xp̄s tacu-
it. iohanni p̄dicante. Legēs eam nō reci-
pit benedictionē. q; iohannes p̄dicauit
solo deo inspirante nō publice eum mit-
tente. Ep̄stola nunq; legif ex quinq; li-
bris moysi. q; in eis tēporalia p̄mittunt:
Et in signū huius p̄phetia p̄quā signat
sinagoga: terminatur voce deflexa. In
nouo testamento. p̄mittuntur spiritualia
ideo lectōnes eius finiunt in acuto cum
exaltatione vocis. per qd̄ designat status
ecclesie militantis. Tropologice. ep̄stola
notat veteris legis obseruationē et
euāngeliū noue legis pdicationē.

De gradali.

Post ep̄stolā sequitur gradale: qd̄ ali-
noie dicit responsořū: vt noteſ nos hi
debere respōdere opere: que legunt in le-
ctione. Dicit gradale. q; in gradib; so-
lebat decantari. Et ad designandū q; ve-
rus penitēs: ascensiones in corde dispo-
nere debet et ire de virtute in virtutem:
quasi p gradus quosdā donec videas de-
us deoz in syon. q; gradale spectat ad o-
pera vite active. In dieb; pascalib; non
dicit. q; dies iste statū designat celestis
parie. vbi nō est fletus et penitentia. sed
gaudiu et leticia. Hābet versum. q; vub